Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פיר עקסעמפלאר-אונגארן
גאנצ'יעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלב'יעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעל'יעהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.

פיר'ס אויסלאנד
גאנצ'יעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלב'יעהריג 5 גולד.50 קר. ע. וו.
פיערטעל'יעהר 2 גולד.75 קר. ע. וו.

אויף דיעזער צייטונג קאנן מאן
יערעי טאג
פרענומעריען -c
אינ דער פרענומעראצ'יאנס-שטעלע
בעזאנגען מיט דעם עקספעדיר דעם
עיסטער בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך איץ
פעסט
וואיצנער בולווארד נומ' 29
וואהרן מאן אויף דיא פרענומעראצ'יאנס-
אנס-בלאדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 149. צוואלפטער יאהרגאנג פעסט, מאנטאג כה טבת ה.תרמ"א. Pest, den 27. Dezember 1880.

דיא גריעכיש-טירקישע אנגעלעגענהייט.

זייט איינגען וואכען הערשט איץ דעם גע-ביעטע דער אויסווערטיגען פאלישן שטילל-שטאנד. עס איזט אללעס שטילל. גרענצם בע-מערקט מאן אויך נור דיא לייזעסטע רעגונג. מאן לאנגטע פאסט גלייבען, דאס דער צייטפונקט עייג-גען פיערעגנס אנגעבראכען וויא. איצ דאך בילדעט דיעזער צושטאנד נור איינע איינגעבילדלייכע ווינ-שטילל, דער וואהרשיינליך אלסבאלד איין דעפ-טיגער שטורם פאלגען וויירד. דיא „ווייגער אללגע-מיינע צייטונג" פערפאפענטליכט איבער דיא גגעגגע-ווערטיגע פאלישע לאגע פאלגענדעס:

„מאן לאסט זיך פאן דער איינגעבילדלייכען שטיל-לע איץ דעם גגעביעטע דער אויסווערטיגען פאלישן דיא ניכט טייישען, דענן דיעזע שטיללע ערשיינט עבען בלאס נאך אויסען, וועהרענד עס אים איינגעדן מיט אים זא גראסעדער קראפט איבערטעט אונד שטערמט, וועהרענד דער ווינטער-מאנאט שיינט דיא איץ דיא נאטור וויא אויסגעשטארבען. ווער זעהען ניכט, דאס דיא פפלאנצען אין אהרער גגטווילונג אונד אין אהרעם וויאכסטהומע פאפווערטשטייטען, אונד דאך האבען דיא פפלאנצען ניכט צו לעבען אויפגעהארט, זאנדערן גגטווילקלט זיך דעבט דערפפטיג אים שטיללען אים שאפט דער ערדע, דער פיהللונג ברכט אן, אונד ווייר זעהען פאר אונס דענן גאנצען באדען מיט אייגער פראכטפאללען פפלאנ-צען-דעקע. דיעזע פפלאנצען-דעקע גגטשטאנד ניכט אן אייגעס טאגע, זאנדערן וועהרענד דער ווינטער-מאנאט אין אללער שטיללע אונד דעם אייגע אינזיכטבאר."

„נאכדיעם זא פערהאלט עס זיך מיט דער שיינ-בארען שטיללע איץ דעם גגביעטע דער אויסווע-טיגען פאלישן, עס ווירד אים שטיללען גרעפטיג אן דערזעלבען פארטגעארביעטע — אונד מיט דעם אנבריכע דעם פיהللונגס ווערדען ווייר פלאטצלי-דיא פיינטע דיעזער שטיללען פאלישען טהע-טיגקייט פאר אויגען האבען. אונד דיעזע פיינטע ווערדען זיין: איינע גאנצע ווייהע פאן קריעגען ווע-גען דער גריעכיש-טירקישען אנגעלעגענהייט.

מאן האט זיך אפטערס דער טייטונג הינגעגע-בען, דאס גריעכענלאנד עס ניכט וואגען ווירד, דער טירקייא אין אללעס ערנסטע דען קריעג צו ערקלע-רען. דאך דאס וואר ניכען איינע זעלבסט-טייטונג מאכבער קורצזיכטיגער פאלישער. וויא גלייכטיג, דאס גריעכענלאנד יא איבערצייגט זיין מיססע פאן דער מילטערישען איבערלעגענהייט דער טירקייא אונד איס דיעזעס גרונדע עס ניכט וואגען דיפפטע, דענן קאמפף מיט דיעזער מאכט אויפגעגרעמען. — אונד דאך איזט דעס ניכט זא, פאר אללעס איזט דיא טירקייא דורך אהרע גגעלד-פערלעגענהייטען זא זעהר גגעשעבט. דאס זא אויך איינעס קלייגען גגעגגער ניכט ווידערשטאנד לייסטען קאנן. דאס פי-נאנצמיניסטעריאם אין קאנסטאנטינאפעל ווירד דענן גאנצגען טאג הינדורך פאן טייזענדען פאן מעגשען פארמלך אימלאגערט. ארמע בעאמטע, סאלדא-טען, לעפפערגאנטען, שטאאטס-דיענער דער פפר-שעדענסטען ארט פאהרען אהרע גגעלד, דאך מיס-סען זיא אללע מיט לעערען הענדען אב-ציעהען. דא דער פינאנצמיניסטער אפט איבער לייי-גגען העללער פערפפט. ער מיס זיך אפט אים אהע וויאבער-צגיעהען פאן דען באנקהייזערן אין דער טיר-קישען הויפטשטאדט לייגגע סיממען. „איץ פייסט-פפענדער" אויסבארגען, אים נור „דען טאג" איבער-לעבען צו לאגגען. אונד טראגען דיעזער דריקגע-דען גגעלד-נאטה מיס מאן דעם סולטאן יעהרליך דאס גגעהאלט פאן אנדערטהאלב מיללגגען פפפנד טירקישען גגלדעס פינקטלך אויסבעצאהלען! דיעזע סיממע בעטראגט אין אגגזערעס גגלדע 15 מיללגגע-גגען גגלדען. דער סולטאן פערשיינגעט אללאן איץ זיינע וויייבער-ווירטהשאפט איינע גראסעדע סיממע אלס דאס גגעהאלט דער מאגארבען פאן דייטש-לאגד, גגגלאגד אונד אטאלגען צגיאממען אים-מאכט: ביא זאלבער ווירטשאפט גגן איזט עס דאך קיין וואגדרע. דאס דיא טירקייא איך איינעס גגערגגגען פפנדע גגגגגאבער וועגגען דעם הערר-שענדען גגגלד-מאנגגלס זיך ניכט ווידרען קאנן!"

„ניכט פיעל בעססער יעדאך, אלס מיט דען גגעלד-פפרדלגגגסען, עטעדס עס אין דער טיר-קייא גגגגגגגרעטיג מיט דער אגגאהל דער סאללא-טען. מאן דארף דאך ניכט פערגגגסען, דאס דיא טירקייא אגגגאללד מעהר אייגע זאלבע מילטער-מ אכט צוגאממענבריגגגען קאנן, וויא אים אהרע 1877 ווערענד אהרעס קריעגגס גגגגגן ריסלאנד. זיא דאס יא אגגגגישען דריא גראסע פפרגגגגגען פפפר-לאדען, גגמליר: באסגגגן, נארד-בולגאריען אונד זיד-בולגאריען, אים דענגען זיא פפרהער צאהלייכע רעקרוטען אויסגעראכען דאסטע, איך אין אללבא-גגגן איזט אידר אינפפלים דורך דיא איבערגאבע דלרגגגגאם אן מאגגגגגגגגגרא זא זעהר גגשעוועבט, דאס זיא עס יעטצט ניכט וואגגגגגגגגג

נאך פעליעדיגער טהעטיגקייט שטארב. וואורדע זין זאהן ר' חנוך, דער עס צוגעזעהען האטטע, וויא דיא מוטטער אין דיא מעערעס-פלוטהען שפראנג, צום אבערראבבינער פאן קארדאוא גע-וועהלט, דער דענן אויך דיא פאן זיינעם פאטער גע-גרינדעטע ישיבה מיט פעלעם ערפאלגע פארט-פיהרטע. ביא דיעזעם ר' חנוך נון גענאם ר' שמואל הליי איינען איסערסט גרינדליכערן תלמיד-אונ-טעררידטס. —

אים יאהרע 1013, וואו ר' שמואל עטוא 20 יאהרע אלט וואר, בראכטן אין קארדאוא זאלכע אונרוההן אים, דאס דיא יידישן בעוואהנער דיא שטאדט איילינסטע פערלייעסען. סאמעטל איבערזיע-דעלטע נאך דער האפענשטארט מאלאגא אונד ערריכטעטע זיך דארט אין קליינעם געזאלב, אים זין לעבען קיממערליך הערייסצוברינגען. דער מאנן אלזא, דער זיעבען שפראכען געלייגן שפראך אונד שריעב, דער אים „תלמוד" גרינדליכע קענטניססע האטטע, אונד דער אויך אין פארציגליכער דיכטער וואר, האט דען ענטשלום געפאסט, זיך אלס איינ-פאכער „קרעמער" צו ערנעהרען. דאס ער טראטין זיינעם קרעמער-געשעפטעם זיינע שטודיען מיט פעלעם איפער פארטזעטצטע, פערשטערקט זיך וואהל פאן זעלבסט. זאנדערבארערוייזע האטטע ר' שמואל, וואס ביא האבנעלעהרטען נור איסערסט זעלטען דער פאלל, אויך איינע וואנדער-שאנע האנדשריפט הינטערלאסען. אונד דיעזע הינשבע האנדשריפט וואר דאס ערסטע מיטטעל, דאס ער נאך אונד נאך דיא האכסטע שטופע אים שטאטע איננאהם.

דאס קליינע געשעפט דעם ר' שמואל בעפאנד זיך נעמלך צופפללליג הארט אן איינעם פאלאסטע, וועלכער איינגעהיים דעם מיסטערס אלארים וואר. אלארים זעלבסט כאם זעלטען נאך מאלאגא. בלאם זיינע האבעדיגנטען וואהנטען אין דיעזעם פאלאסטע, וועהרענד ער זעלבסט אין דער רעזי-דענץ-שטאדט גראנאדא וויילן מוסטע, אין דער נעהע דעם קאנגס האבוס. נון וואהרען אבער דיא פאלאסט-דיענער אין מאלאגא פערפפלליכטעט, אהרעם הערען, דעם מיסטער אלארים, פאן צייט צו צייט אובער וויכטיגע פארפפללל בע-ריכט צו ערשטאטטען. דיעזע האטטען דיא היעזי נאטהיגע פעהיגקייט ניכט, וועסהאלב זיא אהרע בעריכטע בים יידישן קרעמער, ר' שמואל אב-פאסטען אונד אויך ריינשריבען לייסען. אלס אלא-ריך דען ערסטען בעריכט אים דער פעדער סאמט-עלם ערהיעלט, שטיינטע ער אים ערסטען איינגע-בליקע איבער דיא וואנדערשאנע שריפט. אלס ער עדאך דען בעריכט אינ-, דריימאל דורכלאז, דא ריעף ער אים: „נין! דאס האט קיינער מייער פאלאסט-ליטט אבגעפאסט! דיעזער בעריכט יידדט פאן איינעם מאנגע הער, דער נכט נור וואנדער-שאן שריבט, נכט נור דיא אראבישע שפראכע גרינדליך פערשטעהט, זאנדערן אויך אין גראסער שטאאטס-מאן אונד דיפלאמאט איזט!" דער מי-ניסטער ערקונדיגטע זיך נון ביא זיינען פאלאסט-ליטען, ווער דער איינגעזטליכע פערפאססער דיעזעם בעריכטעס זיא. אונד וויא ערשטיינטע ער, צו ער-פאהרען, דאס דיעזער בעריכט פאן דען ארמען יידישען קרעמער הערהערט, דער זין קליינעם גע-וואלבע הארט אם פאלאסטע האט. אים יאהרע 1025 ליעס אלארים דען ר' שמואל צו זיך רופען, שפראך מיט אדם אובער פאליטישע פערהעלטניססע, אי-בערצייגטע זיך, דאס אין דיעזעם יידישען קרעמער מעהר פאליטיק שטעקע, אלס אין מאנכעם בע-רידמטען שטאאטסמאנגע, אונד בעאיילטע זיך דא-הער, דען ארמען יידישען קרעמער צו זיינעם געהיים-סעקרעטער צו ערנענען. ר' שמואל ליסטעטע אידם דורך זיינע שארפזיגיגע אייפפאססונג דער פאליטי-שען פערהעלטניססע זאלך גראסע דיענסטע, דאס דער מיניסטער אלארים אין שטאאטס-אנגעלעגען-הייטען נכטס מעהר אונטערנאהם. אהנע זיך פר-הער מיט זיינעם יידישען-סעקרעטער בעשפראכען צו האבען.

צוייא יאהרע שפעטער פערפיעל דער מינים-טער אלארים אין איינע שווערע קראנקהייט. קאנג האבום בעזוכטע דענזעלבען; ער וואר פאסט פער-צייפעלט, אלס ער פאן דען „ארצטען ערפאהר, דאס פיר דיא גענעזונג דעם מיניסטערס ערדע האפפנונג געשוואנדען. דער שטאאט וואר נעמליך עבען דא-מאלס אין שווערע פאליטישע פערוויקעלונגען גע-ראטהען, אונד דער קאנג וואוסטע אהנע זיינען מי-ניסטער אלארים נכטס צו טהון, אים דיא דראהונ-דע געפאהר אבצו-ווענדען. אלארים וואר עדאך אין זעהר עדלער באראטטער. אבגלייך האלב-טאדט זוכטע ער דען קאנג צו טראסטען, אינדעם ער זאגטע: „מאיעסטעט! ווענן אויך אייך שטערבע, זא האט הערזוך גראנאדא נאך נכט זיינען גראסטען שטאאטס-מאן פערלאהרען. וואס איך אין דען לעטצ-טען צוייא יאהרען געלייסטעט, איזט עבען דאס ווערק מיינעם קלוגען, מיט האהעם שטאאטס-מענ-נישען ניסטע בעגאבטען געהיים-סעקרעטערס סאמועל. איך אבער בין אויך אין מיינע מיניסטער-שטעללע איבערגעהמען. איך בין אויבערצייגט, דאס גראנאדא שטעהט דער קלי-גען לייטונג דעם סאמועל אין מעכטיגער שטאאט ווערדען ווירד!"

באלד דאראוף שטארב אלארים. קאנג האבום צאגערטע נכטס, דען האטה דעם טייען אלארים צו ערפיללען אונד ערנאנגטע סאמועל צו זיינעם מי-ניסטער. סאמועל איבערזיעעלטע נון נאך גראנאדא, וא ער זאמטט פאמיליע אין דער האפ-בורג וואהנטע. דער מאנן, דער אינסט אין דער „ישיבה" דעם ר' חנוך אלס שארפזיגיגער תאלמי-דיסט זיך איסצייכנעטע, פערהעט נון אין דער פאליטיק שפאנענדע דאס ערסטע וואר!— דער שפאנישע שטאאט נאדם אויך אינגער דער מיניסטערישאפט דעם סאמועל איינען פרהער קיים געאהטען אויפזוואנג. איבערדיעם פערשטאנד ער עס, דיא לייגע דעם קאנגס צו בעפרעדענען, ער פערפאסטע צו דעסען עהרען אין לאבגעריכט, אים זיעבען טהיילען בעשטעהענד, אונד צוואר זא, דאס יעדער טהייל אין איינער אנדערן שפראכע געשריעבען וואר. היעדורך ערוואכט זיך, דער קלוגע סאמועל דיא לייבע אונד בע-וואונדערונג דעם קאנגס האבום אין האכס-טעם מאסע. —

אבער סאמועל וואר ווירקליך אין האכסטעם גראדע קלוג אונד פערשטאנד עס. דורך זאנפטמוטה אללע געגנער זיינער פלעגנע צו בעזיעגען, ער שטראך ווענג אונד האכסטע פיעל נאך, „ערהעבנד דיא איב-רוגען פאליטיקער דורך פיעלע לעערען וואהרטע דען זיעג צו ערריגנען פערמיינען, גענגטע איינע זאנפ-טע בעמערקונג דעם גראסען יידישען שטאאטס-מאנגעס, אים זיא אללע צום שווייגען צו בריינגען, דא זיא זיינע גיסטעס-איבערלעגענהייט אלסבאלד אנערקענגען מוסטען.

פאלגענדעם ביישפיעל פאן זיינער זאנפטמו-טהה איזט אויך פיר אינזערע הייטיגען צישטענדע פאן האכסטעם אינטערעססע.

(פארטזעטצונג פאלגט.)

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

געטרייד-געשעפט. פאן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע גענראמט. דער פערקייף וואר זעהר שוואך.

ווייצען פער פיעהר-יאהר 11,57½—11,60 גולד, קוקורוזן באנאטע פער מאי-יוני 1881, —.6— 6,02½ גולד.

האפער פער פיעהר-יאהר 6,25 — 6,30 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. ביא דער אם 23-טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואכענ-מארקטע וואורדען 1654 שטיק גאס- אונד 399 קליינ-פיעה צו מארקטע גענראמט. היעפאן וואורדען פערקויפט: 30 שטיק שטיערע, פער שטיק פאן 72 — 134 גולדען — 712 אכסען דאס פאאר פאן 185 — 307 גולד. 603 קיהע, דאס פאאר פאן 132—245 גולד. 180 מעלב דאס שטיק פאן 60—185 גול. 44 שטיק בייפעל, דאס פאאר צו 160—201 גול. 340 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאן 8—36 גולד. 59 שטיק שאפפע דאס פאאר 7 — 15 גול.— פרייזע פער 100 קילא: אכסענ-פלייש 50—53 גולד— קוה-פלייש 47 — 50 גולד., קאלב-פלייש 60 — 84 גולד, בייפפעל-פלייש 40—44 גולד.

לאמטא-ציעהונג פאם 22-טען דעצעמבער 1880.

ב	ר	י	נ	ן	6	88	37	68	4

פערענטווארטלעער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט וויצען	קוילאנעם פר. קילאגראם	פער קילאגראם 100	פרוכט	קוילאנעם פר. קילאגראם	פער קילאגראם 100
נאדדאונגאריש נייער	74	—.—.—.—	קאן	72	10.30—10.05
„ „ „	75	11.45—11.55	נעטסע מאלץ	62	—.—.—.—
„ „ „	76	11.65—11.75	נעטסע פשענע	62	6.60—6.35
„ „ „	77	11.80—11.85	האפער	40	6.30—6.10
„ „ „	78	11.90—11.95	קוקורוזן באנאטע	75	5.15—5.20
„ „ „	79	12.05—12.15	אנדערע	73	5.10—5.—
„ „ „	80	12.20—12.30	הירזע	—	6.30—5.70
סעסטער באדען	—	—.—.—.—	וויצען פער אקטאבער		—.—
„ „ „	75	12.——12.10	„		—.—
„ „ „	76	12.20—12.30	„ פרוהיאהר		11.57
„ „ „	77	12.40—12.45	קוקורוזן		6.—
„ „ „	78	12.50—12.55	נעטסע		—.—
„ „ „	79	12.60—12.70	האפער		6.25
„ „ „	80	12.75—12.80	„		—.—
טהייס	—	—.—.—.—	„		—.—
„ „ „	75	12.10—12.25			
„ „ „	76	12.35—12.45			
„ „ „	77	12.55—12.70			
„ „ „	78	12.90—13.—			
„ „ „	79	13.05—13.10			
„ „ „	80	13.15—13.2.—			
וויסענבורגער	75	12.10—12.25			
„ „ „	76	12.35—12.45			
„ „ „	77	12.55—12.70			
„ „ „	78	12.90—13.—			
„ „ „	79	13.05—13.10			
„ „ „	80	13.15—13.20			

מעהל		קי.	סל.
באללען-מעהל	נומער 0	—	22
	„ 1	—	21.50
	„ 2	—	20.80
דער באללען צו 100 קילאגראם	„ 3	—	20.20
	„ 4	—	19.60
	„ 5	—	18.50
	„ 6	—	17.50
	„ 7	—	16.50
	„ 8	—	15.20
	„ 8	—	13.50
	אלטע פערראטע פרעמדע	—	35.50
	„ נייע	—	33

קורז-טאבעללע פאם 23. דעצעמבער.

	קי.	סל.
געלד-קורז		
וולבערא-שיא	100	—
רומאנען	5	61
סטטעריי-ראנגאריש 8 גולדען גאלד שטק (20 פראנקס)	9	38
גאלדגולדען	9	38
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	20
(2 פאריסער)קס	11	61
פאפיערגולד	1	20
לאזע.		
1854-קי 4 פרעזענטיגע שפאנישע לאזע	123	50
1860-קי „ נאצע	130	75
דייטשע „ האלבע	133	25
1864-קי לאזע צו 100 גולדען	171	25
דייטשע „ 50 „	170	30
רוסע דזענטגיזיע	29	—
טורקישע לאזע	18	50
קרעדיט-לאזע	183	50
קלאר-לאזע צו 40 גולדען	40	50
דאנולד-מאסטיפפאריטלאזע	155	—
אונגארישע לאזע	25	—
רוגלעריש לאזע צו 10 גולדען	16	50
ראראיטיר לאזע „ 20 „	20	50
אלגיר לאזע „ 40 „	39	—
פאלאסי לאזע „ 40 „	38	75
[illegible] „ 10 „	13	—
פאלאנגאי „ 40 „	51	75
זאלבענזיגר לאזע „ 20 „	22	50
סט.-לענגאס לאזע „ 40 „	48	75
לאזע.		
פאפאנזליטער לאזע צו 20 גולדען	23	50
פרייבורגער לאזע „ 100 „	126	50
דייטשע „ 50 „	67	—
וואלאכישע לאזע „ 20 „	32	—
וויטשיגראטער לאזע „ 20 „	38	—
אונגארישע פרעמיען-לאזע צו 100 גולד.	107	75
פרייפערגאלד-לאזע	406	—
וויינער לאזע	117	50
ווערטה-פאפיערע		
אונגארישע גאלד-רענטע	110	52
אונגארישע גרונדענטלאסטענגען	96	50
טעמעשער-באנאטער	94	30
זיבענבירגישע	95	25
נאלאיישע	98	50
בוקאארעער	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	125	75
וויינבערגער אלטאינזאלטאנען	94	75
פאפאנשיינע דער אונגארישען באנק	101	25
קרעדיט צו 5 אינזאלט פרעצענט	—	—
דיי אונגארישען דונאברוקגען-באנק צו 5½ פרעצענט	—	98
דיי אונגארישען אלגעמיינען באנקען		
קרעדיט-אנשטאלט צו 5 אינזאלט פרעצענט	199	—
דייטשע 6 פרעצענט	105	—
דיי טעמעשער אפטעריאל-באנק	101	25
דיי אפפאנאן	86	25
דיי נאי-אפפאנאן	146	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS. Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

מיט דעם רופֿן: „הער בין איך גאָטלאָב! דען אַרט פֿערלאַסט איך נימער! ער איז פֿיר מיר, ניכט פֿיר איינען פֿערבעכטערשען זעלבסטמאָרדער!“ — עס וואַר דיא פֿאַמעמע פֿיראַ, וועלכע שאָן לענגסט דאַרייף רעכנענדע, געטרישאַפֿטלעך מיט אירדעם מאַנגע אינסט אַן דרעזעס אַרטע בעגראַבען צו ווערדען. מאַן מוסטע געוואַלט בריכען, אים דיא פֿיראַ אים דעם גראַבע צו צערדען, דאַמיט דער טאָדטע בעשאַמטע ווערדען קאָנטע!“

* (אייגע „גרים“-געשיכטע אין ווייע.) דיא „גיע פֿייע פֿעסטע“ בעריכטעט: הער אין דער צווייטענשטאַדט לעבטע אין ווייער ווידשער אַרצע, דער איינען ווערד גוטען דיך זיך ערוואַרבען. ער מאַכטע דיא בעקאַנגטשאַפֿט אייגעם עטוואַ 20-יערהיגען מערבעם, וועלכעם דיא טאָכטער איינעם באַנק-בעאַמטען וואַר, דער אַרבעט פֿערלאַנגטע גון פֿאַן דעם בעאַמטען דיא טאָכטער-ציר פֿיראַ. דעזער ווערע מיט דער פֿאַרטע ווערד גיפֿרעגען גערעדען, דאַר וואַלטעטע נאָך איין שטאַרקעס הינדערנים אַן. דער באַנק-בעאַמטע וואַר נעמליך קאַטהאָליך אונד זאַגטע דאַרעבער עס ווידשען אַרצעט: „איך געבע איהנען מיינע טאָכטער, דאַך נור אונטער דער בעדינגונג, וועגן דיא זיך פֿאַרעסט מיטען לאַסטען, דיא ווידשע אַרצע ווערד נוטען דיך זיך ערוואַרבען. ער מאַכטע דיא בעקאַנגטשאַפֿט אייגעם 20-יערהיגען מערבעם, וועלכעם דיא טאָכטער אייגעם באַנק-בעאַמטען וואַר. דער אַרבעט פֿערלאַנגטע גון פֿאַן דעם בעאַמטען דיא טאָכטער-ציר פֿיראַ. דעזער ווערע מיט דער פֿאַרטע ווערד גיפֿרעגען, דאַך וואַלטעטע נאָך איין שטאַרקעס הינדערנים אַן. דער באַנק-בעאַמטע וואַר נעמליך קאַטהאָליך אונד זאַגטע דאַרעבער עס ווידשען אַרצעט: „איך געבע איהנען מיינע טאָכטער, דאַך נור אונטער דער בעדינגונג, וועגן דיא זיך פֿאַרעסט מיטען לאַסטען דיא ווידשע אַרצע ווערד נוטען דיך זיך ערוואַרבען.“

* (ווי ער דער אייגע גיעדערלאַגע דער אין זיכאַרק.) אים אייסערסטען זודען אפֿיראַם, וואָ דיא ווילדען צוי-פֿאַלדער וואַהנען, (וואָ דער יונגע נאַפּאָלעאָן אייגענטלאַמען איז) בעפֿינדעט זיך דיא פֿיראַיינע נאַטאַל, וועלכע ערסט אים אַר-דיך 1497 פֿאַן דעם שפּאַניער „אַסקאַ דע נאַמאַ“ געגרעכט וואָרדע. פֿאַן 1837 בין 1848 עדאַרטע דיעזע פֿיראַיינע נאַטאַל אַן דאַלאַנד. אבער זיך 1848 גערעכט נאַטאַל אַן עגלאַנד. אינדעסען שטעטעגט דיא אין נאַטאַל אנגעוועדעטען דאַלדעזשען בייערן פֿאַרטיערדער דעזיאַרעאַנע נעגען דיא עגגלישע הערשאַפֿט. אונד אַם 24טען דעצעמבער קאַם עס דאַרט צו אייגעם העפֿטיגען קאַמפֿפֿ צוישען דען בייערן אונד דען עגגלישען סאָלדאַטען. פֿאַן דען עגגלישען סאָלדאַטען וואָרדען 120 געטאָדטעט אונד 130 געפֿאַנגען. עטצט זיך גון דיא רעוואָלוציאָנערען דאַלדעזשען בייערן עטוואָס ווייטער אָדער — אונד עגגלאַנד מיט אייגע אַרמעע נאָך נאַטאַל עגטזעגדען.

רבני שמואל הגדי.

(מיינסטער, אַבגעטער, פּרייס אונד דרעסער.)

(פֿאָרטזעטצונג.)

באַמעל גינג אייגעס טאָגעס מיט דעם באַנע האַבען דורך דיא גאַסטע שפּאַצירען. זיא גינגען אַן אייגעם קרעמער-געשעפֿטע פֿאָראַבעי, דאַס אייגעס מאַדאַמעדאַנער געדאַרטע. דעזער וואַר אַן ווייטגען דער ווערגפֿיר. אבערדיעס דאַכטע ער זיך: ווען שאָן דער באַנע אייגען קרעמער צום מיטגעטער ערגעגנען וואָלטע, זיא דעטטע מיר ערלבסס דעזע שטעללע דאָך עדער געפֿרעגט. אַלס דעם ווידשען קרעמער דעזער מאַדאַמעדאַנער אַלטע דאַכטער אים זיינעם געשעפֿטע אונד בעשפּרעכען דען ווידשען מיטגעטער איך אַפֿענער שטראַסע, דער באַנע גערעדעט דעם מאָלדאַ אַן וואָלטען צאָרן, דאַס ער באַמעל דיא ווייזונג ערטהיילטע, דען מאַדאַמעדאַנער דיא צינגע הערוויידען צו לאַס-טען. מאַמעל וואַר אבער צו זאַגטע מוטיג אים אַן זיינעם גענגער זיא אייגע גרייטע דאַבע צו אינען. אייגעע טאָגע שפּעטער גינג באַמעל מיט דעם קאַ-נג דערדער פֿאָר דער קרעמעריא דעם מאָהאַמעדאַנער פֿאַראַבער. דעזער אַלטע גון הערים, מאַכטע פֿעלע פֿערבינגונג אונד אינבערוויפֿעט דען ווידשען מיטגעטער מיט לאַב- אונד דאַנקזאַגונגען. דער באַנע שטוגטע אבער דעזע זיינעס-ענדערונג דעם פֿרוהער וויגפֿיגלעך גערעזעגען מאָהאַמעדאַנערס. באַמעל לעבעלטע ערדאָך אונד אַנע: „מאַעסטעט! איך קענגע איין אינפֿעהלבאַרעס מיטטעל אַס אַללען וועגפֿינדען דען מוד צו שטאַפֿפֿען. דעזעס מיטטעל הייסט: גלד! אונד דעם מאַנגע געפֿטערן אייגע באַרזע מיט הוקאַטען געפֿילט, צוזאַמענען אונד דעגפֿינדליכעס איזט אייגע געגליד געוויאָגען. דעטטע אַך איהם דיא צוגע הערוויסטערדען באַסטע; דאַן ווידרע ער וואָהל ניכט מעהר געפֿלוכט דאַבען: אַללען איך נאַב איהם גלד. ערבעם נאָך אייגע גראַסערע ווידרגע דאַטטע, ניכט נור דאַס ער מיר ניכט מעהר פֿלוכט, זאַנדערן ער אינבערוויפֿעט מיר זאַגאַר מיט דעזעס זיי-גען: דורך דיא מאַכט דעם גלדעס פֿערוואַנדעלט זיך דער פֿלוך אַן אייגען זעגען!“

דעזעס מאָהאַמעדאַנערס דרעמער באַנגטע באַמעל אַללערדינגס מיט אייגעם בייסעל גלד דען מיר שטאַפֿפֿען. אַללען איך מערדערע דאַהע מאָ-האַמעדאַנישע שטאַאַטס-בעאַמטע וואַרען דעם ווידשען מיטגעטער זיגען דערע אייגפֿלוס-ריכען שטעללונג ווידש אונד אַרבייטעטען אים גערעכטען, אייגע צו פֿאַללע צו בייגען. דיא אַללע שלעכטען מעגשען, הולטען איך דעזע אייגע פֿערבעכעריי-שען פֿאָראַבען אַן דען באַמעל דער דעלינאַן. זיא זאַגטען געמליך: „עס דיא אייגע שטאַד פֿיר דיא מאָהאַמעדאַנישע דעלינאַן, ווען איך ווידע אַן אייגעס מאָהאַמעדאַנישע שטאַאַטע דיא דעזעריגען פֿיהרען זאַללען: אַן דער טראַט וואַר עס עדאָך דעזען ווידשען מעגשען הערבאַיס ניכט אים דיא „דעלינאַן“ צו טהון; זיא וואַללטען פֿעלמעהר זעלבסט דיא לוישען דעם שטאַאַטעס אַן זיך בי-סען. צוויא האַבען שטעללטע שטאַאַטסבעאַמטע, נאַמענס אַבן אַבאַס אונד אַבן-מיזא צעטטעל-טען אייגע פֿאַרטליכע פֿערשוואָרונג געגען דאַס לעבען באַמעלס אַן. דיא פֿערשוואָרונג וואָרדע עדאָך נאָך עבטצוטע גענטדעקט, אונד דער הויפֿט-דערגעפֿיהרער דעזעלבען, געמליך אבן אַבאַס, צום טאָדע פֿערוראַטהיילט.

ניכט לאַנגע דאַרייף טראַט עדאָך אַן ער-אייגנס אַן, אַן פֿאַללע דעסען דער ווידשע שטאַאַטס-מיטגעטער ניכט בלאַס זיינע שטעללע, זאַגדערן אייך דאַס לעבען לייכט דעטטע אייגבעסען

זיא וואַר עס געוויס ניכט קלוג, דאַסזעלבע אינס ווידגעגטרעטען אייפֿצוגעהען. דאַן האַט מאַן יאַ קיין רעכטע לערם צו מאַכען, ווען אַן קאַטהאָליטשער גייסטליכער אינזטיגונג ווידשע צור טיפֿע אַנגטמוט! —

* (ווי צעהנגר-באַנקנאָטען.) פֿאַס 3-טען יעגער 1881 אַן בעקאַמען ווייר גיע 10ער באַנקנאָטען, וועלכע אינגאַרטשע אונד ווידטשע אייפֿטרייפֿטען האַבען ווערדען; דיא ביזהערגען מיסטען בין ענדע דעצעמבער 1881 געגען גיע איינ-געוועכסעלט ווערדען.

* (ווי דער אייגע גיעדערלאַגע דער אין זיכאַרק.) אים אייסערסטען זודען אפֿיראַם, וואָ דיא ווילדען צוי-פֿאַלדער וואַהנען, (וואָ דער יונגע נאַפּאָלעאָן אייגענטלאַמען איזט) בעפֿינדעט זיך דיא פֿיראַיינע נאַטאַל, וועלכע ערסט אים אַר-דיך 1497 פֿאַן דעם שפּאַניער „אַסקאַ דע נאַמאַ“ געגרעכט וואָרדע. פֿאַן 1837 בין 1848 עדאַרטע דיעזע פֿיראַיינע נאַטאַל אַן דאַלאַנד. אבער זיך 1848 גערעכט נאַטאַל אַן עגגלאַנד. אינדעסען שטעטעגט דיא אין נאַטאַל אנגעוועדעטען דאַלדעזשען בייערן פֿאַרטיערדער דעזיאַרעאַנע נעגען דיא עגגלישע הערשאַפֿט. אונד אַם 24טען דעצעמבער קאַם עס דאַרט צו אייגעם העפֿטיגען קאַמפֿפֿ צוישען דען בייערן אונד דען עגגלישען סאָלדאַטען. פֿאַן דען עגגלישען סאָלדאַטען וואָרדען 120 געטאָדטעט אונד 130 געפֿאַנגען. עטצט זיך גון דיא רעוואָלוציאָנערען דאַלדעזשען בייערן עטוואָס ווייטער אָדער — אונד עגגלאַנד מיט אייגע אַרמעע נאָך נאַטאַל עגטזעגדען.

דאַס מערגען מאָריא האַטטע, דיא הערלעכקייטען דעם אנבעגעגדען מאָרגענס אייך דעם מעגעע מיט בע-וואַנדערונג געגעגען. דיעע וואַנדער-באַרע נאַטור-שאַנהייט האַטטע זיא אייגגעגעגען, אונד אַלל דער קומטער אונד דיא בעשיינדען דער דונקעלן נאַכט וואַרען אַר דעם פֿרוהר-לינטע דעם אינבעגעגאַן. דיעזער אַלטע גון הערים, מאַכטע פֿעלע פֿערבינגונג אונד אינבערוויפֿעט דען ווידשען מיטגעטער מיט לאַב- אונד דאַנקזאַגונגען. דער באַנע שטוגטע אבער דעזע זיינעס-ענדערונג דעם פֿרוהער וויגפֿיגלעך גערעזעגען מאָהאַמעדאַנערס. באַמעל לעבעלטע ערדאָך אונד אַנע: „מאַעסטעט! איך קענגע איין אינפֿעהלבאַרעס מיטטעל אַס אַללען וועגפֿינדען דען מוד צו שטאַפֿפֿען. דעזעס מיטטעל הייסט: גלד! אונד דעם מאַנגע געפֿטערן אייגע באַרזע מיט הוקאַטען געפֿילט, צוזאַמענען אונד דעגפֿינדליכעס איזט אייגע געגליד געוויאָגען. דעטטע אַך איהם דיא צוגע הערוויסטערדען באַסטע; דאַן ווידרע ער וואָהל ניכט מעהר געפֿלוכט דאַבען: אַללען איך נאַב איהם גלד. ערבעם נאָך אייגע גראַסערע ווידרגע דאַטטע, ניכט נור דאַס ער מיר ניכט מעהר פֿלוכט, זאַנדערן ער אינבערוויפֿעט מיר זאַגאַר מיט דעזעס זיי-גען: דורך דיא מאַכט דעם גלדעס פֿערוואַנדעלט זיך דער פֿלוך אַן אייגען זעגען!“

דעזעס מאָהאַמעדאַנערס דרעמער באַנגטע באַמעל אַללערדינגס מיט אייגעם בייסעל גלד דען מיר שטאַפֿפֿען. אַללען איך מערדערע דאַהע מאָ-האַמעדאַנישע שטאַאַטס-בעאַמטע וואַרען דעם ווידשען מיטגעטער זיגען דערע אייגפֿלוס-ריכען שטעללונג ווידש אונד אַרבייטעטען אים גערעכטען, אייגע צו פֿאַללע צו בייגען. דיא אַללע שלעכטען מעגשען, הולטען איך דעזע אייגע פֿערבעכעריי-שען פֿאָראַבען אַן דען באַמעל דער דעלינאַן. זיא זאַגטען געמליך: „עס דיא אייגע שטאַד פֿיר דיא מאָהאַמעדאַנישע דעלינאַן, ווען איך ווידע אַן אייגעס מאָהאַמעדאַנישע שטאַאַטע דיא דעזעריגען פֿיהרען זאַללען: אַן דער טראַט וואַר עס עדאָך דעזען ווידשען מעגשען הערבאַיס ניכט אים דיא „דעלינאַן“ צו טהון; זיא וואַללטען פֿעלמעהר זעלבסט דיא לוישען דעם שטאַאַטעס אַן זיך בי-סען. צוויא האַבען שטעללטע שטאַאַטסבעאַמטע, נאַמענס אַבן אַבאַס אונד אַבן-מיזא צעטטעל-טען אייגע פֿאַרטליכע פֿערשוואָרונג געגען דאַס לעבען באַמעלס אַן. דיא פֿערשוואָרונג וואָרדע עדאָך נאָך עבטצוטע גענטדעקט, אונד דער הויפֿט-דערגעפֿיהרער דעזעלבען, געמליך אבן אַבאַס, צום טאָדע פֿערוראַטהיילט.

ניכט לאַנגע דאַרייף טראַט עדאָך אַן ער-אייגנס אַן, אַן פֿאַללע דעסען דער ווידשע שטאַאַטס-מיטגעטער ניכט בלאַס זיינע שטעללע, זאַגדערן אייך דאַס לעבען לייכט דעטטע אייגבעסען

גלאַנגען אַלטע אייגע אונד דיעפֿען: „האַלט, שטע-הען בלייבען! אַרע אייגע קיעל ווייר אייער בעקעטער-נעסט אַן דען גרונד באַהרען! וועד ווד אידר? אַנגעס דאַס „לאַנגס-וואַרט“ — אַרע אידר ווד דעם מאָרגס!“

יאַאָב קאַנגט אייך דער פֿלאַטטען פֿישער-שפּאַ-נע דער מאָרגענגען נאַכטען אונד אַנגט: „ווי ווד אירע פֿישע-לוישע אונד מיסטען עטצט ווערדען דער נאַכט פֿישע אַנגגען, דיא ווייר מאָרגען ווענען דער פֿיעלען שפּאַנגען אַללאַנען. דיא אַן לוישאַנען אייגגעריכט, לוישטער פֿערקיפֿטען ווערדען; דער דער אייגעע עטצט!“

ווייא עס גון, דאַס דער שפּאַנגטע ווענגער דעם גלוישנע, אדער אַן ווייער טעגגייס עס גנע דער מיד ווייטער דעזעלבע, ווענגע אייגעס אַללדינגס פֿישע-פֿישפּעס דיא נאַנגע מאַנגשאַפֿט אַן דער דונקעלן נאַכט צו אַלאַ-מיגען — גענגע זיא פֿיעל, נאָך אייגעגעס צאַנגען דער ווענגער: „אַפֿטעס ווייטער, בוישע!“

יאַאָב דעס ווד דעם גנע צוגע צייטאַל אַנגען. דאַס שפּאַ פֿלאַט פֿאַס אונד לענגסט עטצט נאָך דער גענגער פֿאַן פֿעטגע-וואַל.

עס פֿינג בעגייס צו מאַגגען אַן. אַלס זיא אַן דען דאַפֿען פֿאַן פֿעטגע-וואַל הינגעגאַרען אונד אַן אייגער פֿייגד עגגלדעגען זיא שאַן דאַס נאָאַטע פֿעטגע-ווענגע דיא נאָאַ-שפּאַ יאַאָב טעראַאָ, אייך דעגלעגען אייגען דיא נאָאַ-פֿען נאָלדעגען בעגשאַפֿען, ווענגע דען נאַפֿען מאָריא גגעגעס בעגייגגעגען, עגפֿגעגגעגשפּאַרלען. דיא גון יעדעס מעגע-שפּאַ אייגען נאַפֿען האַבען פֿעס, זיא האַט אייך יאַאָב טעראַאָ דעגלעגען אייגען שפּאַ פֿלאַגגען פֿאַס פֿעגגעגגען. —

יאַאָב פֿאַגגעגגעגגע

איבערהויפּ קיינע ווערן צייגען. יא נאָר 10 איהר אבענדס וואָגט זיך מעהר קיין ווערע איך דיא שטראַסע הינים. פּעלץ ווישען קיפּלישע אונד ציטונגס-רעדאַקטעריע האבען אייגע גראָסע אנצאָהל דראָהבריעפּע ערהאלטען. עס וואַרען צאַהלרייכע העטצאונד שאָפּטס-לעדער נעגען דיא ווענד פּעראָפּס, וועלכע אין אללען בעדלינגע זינגשפּיעל-האללען אונד ווייטהס-הייזערן געזונגען ווערען — אונד נעגען אלל דיעזעס טרייבען זיכהט זיך דיא בעדלינגע פּאַרטיא נאָך אימער נעכט צום אינשטיגן פּעראָלאָפּס. — עס זינד אבער איך פּעלץ צו נעגען אין דיישלאנד, וועלכע פּאָרטווערען שוויפּפּאָרטיקעל אונד פּעלדמרערישע בעדיטונג געגען דיא ווענד בריינגען. זיא בראָבטע פּאָרגעפּסען אייגע דרעזדענער צייטונג דיא נאָכרוכט, דאס עטצט דיא ווענד שאָן פּיר דיא נעכפּסטען דעפּעשען - וואהللען אין וואהللאָהאָמשע מיט אייגעם אינגעהייר גראָפּען געللה-באָפּשאלע גע-גרינדעט האבען, אים דאהין צו ווירקען. דאס אין דען נעכפּסטען פּייסשען לאנדאָאָ לייטער ליבע-האלע דעפּעשיטע אונד ווייטע געוועלטע ווערען זאللען. האטשולד אللין זאלל צו דיעזעס צייקע 5 מוللאָגען גענעבען האבען. דיעד זינען דיעזעס וואהللאָמשעס זאלל אין פּאָרגפּיפּיס אס מאין זין, יא, דיא האטשולד אللין זאלל אונד דיא זאָ-ציאל-דעמאָקראַטען נעקרייפּט האבען, האמיט דיעזע איבער דיא דייבען בריפּסען הערפּאللען! — זיא שרייבט אייגע דרעזדענער צייטונג. אייגעפּסען וואللען ווייר מיט פּערגנגען פּייערגען. דאס דיא דרעזדענער א מ ט ל י כ ע צייטונג הערגפּיינדליך אזט אונד דיא ווערען געגען אונדייפּפּ אפּטערס פּערטהיידיגט. — פּאָרגען דאָנגערסטאג שלטעט אין דיעזער בריפּסלבער קייפּמאָן אין דיעזעס אמטס-בראָטט פּאللגעדיג גשבעגאהللט אונציג צוי פּיפּאהמע: בריפּסען! דאס ווייהנאכטס-פּעסט אזט אין בריפּסللבעס פּעסט, דאס קייפּעס קיין ווייהנאכטס-געשענק. בייא אייגעם ווייהן! — אבער דאס אנטשבللאָסט וואللטע דיעזע אנציג נכט איפּגעהמען, וועלכער פּאָרפּאللן בייא אللען ווערגפּיינדען אין דייטשللאנד אנגעהייריגען איפּ-ווהרען ערגנגע. — דיא אמטיקאנישען צייטונגען מעللדען, דאס דיא ווערגהעטע אין דייטשللאנד אונטער אللען אמעריקאנישען פּרייזינגען בריפּסען אייגע גראָסע ענטרייסטונג הערפּאָרגערופען דאס. זעللבסט דיא כאָטהאָللישען גייסللבען פּערגען אבעראלל נעגען דיעזע ווערגהעטעריינג. דיעד בעריהמטע גللעהרטע גייסللבע אין נעו-יאָרק, נאמענס סמיטס, העللט אין דיעד דאָרטיגע גראָסע קירכע אייגע זעהר שאַרפּע פּרעדיגט נעגען דיעזע פּאָרגעגנג אין דייטשللאנד, יא מאן דרוי ווייטען

פּאָרגעהמערן הערען דייראַטען קאָנגע! דיא פּרוי ווילל מין דורכאוס מיט איהרעם מאנגע נכט לעבען אונד דראָגגע איהן צור שיידונג. זאָגסט זאָגט מיר: „דער „הלוה" צאָגקט זיך!" דעסמאל „קראָ" האט עבען דאס „עשירות" דעם גللקللבען עהע-לעבען איין עגדע געמאכט!

* (שטרייט ווייגען אייגעם גראַבעס.) אים זבאראז (אַלדיצין) ווירד דער „ווייגער אللגעמיינען צייטונג" פּאللגעדעם בעריכטעט: „דער אגענט אייגער פּערזיכערונגס-גענעللשאפט האט זיך אם 18-טען דיעזעס דורך שייפּעל-ווירפּערגפּעט. דערזעللבע איזט נעמللך דורך אונגللקللכע שפּעקולאציאָנען אין גראָסע געלד-פּערלעגרישען ווערהאלטען. „אראָגן ער אייך דיא פּרייא דורך דען מאָר פּערלאָר" „עסהאלב ער זיך איס פּערצייפּלונג זעللבסט דאס לעבען גענאמען. אין אייגעם הינטערלאַסען שרייבען ער דעם בעריכטער ער דען פּאָרשטאנד דער „חברה קדישא" דאס מאן איהם אין גראָב געבען דעם גראָבע דיעזער געللעבטען פּרייא אייגרמען מאָגע. עס עגטשטאנדען דערבער אם שאָטץ דער „חברה קדישא" גראָסע שטרייטען, דא מאן לוים דער „ריש-עللגיא" זען פּאָרשרייבען אייגען זעللבסט-מאָרדער ניר אין „ניסטעס-צערשטעגונג" פּעראָגט האבען, „עסהאלב איהם דער זעللבסט-מאָרד נכט אלס פּערבעבען אנגעבעגונג ווערדען דאָרף, — דיא מאָראַלישע שטיממונג דאדורך דאפּיר. דאס מאן דעם אינגللיקللכען אין גראָב געבען דיעזער פּרייא אייגרמען! — זין לעבט אבער אים אינט אין ווערד פּרייאמעם אللטעס עדע-פּאָאר, „וועللכעס שאָן דעגנסט דאייס געדענגעט. עגען פּלאטען „אייבער הונערט אחרע" פּיר זיך אין אנשפּרוך צו נעהמען, וויל אין דער גע-היל אייר מערהערע דאבבעער אונד פּרייאמע „הייראָס" מיגראָבען זיר. דיעזעס עדע-פּאָאר פּרייא טעסטרעט זין נעגען דען בעשלוס דער „חברה קדישא", אللדעם עס זאגטע: „עס איזט אייגע שענדונג פּיר דיא נאָטטעللייגען דאבבעער אונד לומדים, ווען אין אחרער נעסטען גערעגן אין „וועللכעס-מאָרדער לעבען זאللן!" דיא „חברה קדישא" קומ-מערטע זיך דיראָר נכט אים דאס אللטע עדע-פּאָאר! לעבט דאס גראָב מאכען אונד טרייט דאס „מת" הו-נים, אים דאסזעלבע צור ערדע צו בעשטאטטען. — אין דעם אייגענבליקע „ראָר" אللס מאן דען מאָר-מען אונס גראָב הינאבלאסען „אللטע, שפּראָנג פּלאטען אייגע פּערהللטע נעגע שאللס אונס גראָב

פּאָللכסשטאמם פּעראָפּלגט. „וועللבער דיא מענשייט מיט זאָ פּיעלען וואהللטאטען בעגللוקט האט. זאָ-וואהל אין דער רעللיגאָן, וויא אין דער וויסענשאָפּט, ער גרייפּ אין זיינער פּערזינג דען פּרייסען בוס-מארק זעהר העפּטיג אן, ווייל דיעזער „ראָר" האט ווערגע-העטצער-ען אין דייטשللאנד נכט מיט אللער שטרענגע אינשרייטעט. „זעממللבע בריפּסען דער ערדע — זאגטע ער — וואللטען זיך נעגען דיא אב-שיילבע פּעראָפּלגונג דער ווערגע ערקللערען: „ווענן מאן אים מיסטעל-אלטער דיא ווערגן פּעראָפּלגטע, זאָ זיך דאס מאָר דיעזעס וואהן נאָך דער אינבللיקונג אונד אין פּסיכאָנערגע גייסטللבע צישרייבען. אבער עטצט אים אינפּעקللרטען 19-טען אהרהונדערט. דיא דיא ווערגן שאָן פּאָסט אבעראלל עמאנציפּירט זיך, ווערגע עס דאָך שאָן אין: שמאך צו זערגען. דאס עמאנציפּירטע ווערגן פּאָן נעגע לרעטע בריפּסען פּעראָפּלגט ווערדען. אייגע פּעראָפּלגונג פּאָן עמאנציפּירטען ווערגן אין דער גאנצען ווערלט פּירטען ווערגן ווייר אין דער גאנצען ווערלט געשבטע נכט!" — איך מערהערע אנדערע הערפּאָרגאנגרע גייסטللבע האבען אין דיעזעס זינגע נעגען דיא דייטשען ווערגעשעפּרייען, נעפּערגנגע דער קראָגפּרינז פּאָן דייטשللאנד האטטע דאהער פּאللקאָמטען רעכט, אלס ער זאגטע. דאס דיא ווערגעטעפּרייען אין דייטשللאנד דיא דייטשען נאָ-מען אים אים אللגערע שערגען מוסטע!

* (געللד מאכט אבערמיט הייל.) אים נייהיזעל ווירד פּאللגעדעם בעריכטעט: „פּאָ-דעם יאהר הייראטעט דער אין ווערגע מאנגע אין ארמעם מערבען, וועللבעם אהרעם מאנגע אللס מיטגיפּט נכט מעהר אלס אין אנגאָרישען פּרע-מעللאָן בראָבטע, אינעפּסען לעבטע דאס ווענע עדע-פּאָאר רעכט גللילד אין ווערגע ארמטע, זאָוואהל דער מאנגע אللס איך דיא פּרייא פּערדענ-טען זיך טעللיך דורך אחרע ארבייט דיא נאטהונגען פּאָאר גראָשען, אינד ווערגער אחרער ארבייט האטטען זיא קיינע צייט. דאס דער נאבערגעקען, אם אינער שאנגער, אחער בעפּסער אللס דער אנ-דערע זיא, אינד ווער אינגעטרוקן אן דעם אנדערן אין גللיק געמאכט. דאך עס דאס דער 15-טע דיע-עעבבער הערא, דער צעזאמענגעסטאנ דער אינגאר-שען פּרעמיגللאָזע, אינד דאס לאָ, „וועللבעם דיא פּרייא דעם מאנגע אللס מיטגיפּט געבראָבטע האט-טע, גגיאָגן 1200 גולדען, אין דען עדסטען דייא מאנגען זיאר דאס עדע-פּאָאר אייסער זיך פּאָר פּרי-דע, אבער שאָן אם 1-טען מאנגע דאס דיא פּרייא דאס דיא אינגעטרוקן שאנגע, בעפּסער אינד גענדלדעטער אللס אחר מאנגע אינד אחר מאנגע אחר-דער גאנגע אינזיידדיג דיא. דא דענקט זיך: „עטצט בין איך אין „אللדאבענדעם ווייב, בין אים בעריכ-טע פּאָן 1200 גולדען — אינד ווערדע זאמט אינגע

פּאللיטיקאָ.

צווייא שוועסטערן.

(48-טע פּאָרטזעטצונג.)

דיעזע דערע דער מוטטער ווייקטע: דיא קינדער אומגעמטען זיך אינד ווייגטען לייט, באלד פּאللאנג עס אייך דער פּרייא דיא צוטשטמונג אחרהנן מאנגעס צו אחרעם פּלאנג צו ערהאלטען. דער קראנקע נאטטאר לייס ווייגעס זאָגנג אנזווייזונגען אונד אللמאכטען איך דיא פּאָן אין דער אנגלישען באנק דעפּאָזיטען גגלד. דער אויטטעللען.

דיא שטונדע דער טרענונג קאם הערען. דיא שטאר-גער וואָרען אין לימאָבאָן אייגגעגאנגען אונד וואָרען פּאָן דען פּאָרגעהמען אונד עדעל-לישען דער שטאדט מיט בעגרייטונגס-ערדען עטפּאָנגען, אונד עللבסט דאס פּאللק, וועللכעס נאָך פּאָר ווייגען שאָגען דעם פּרינגען אטטאָגיא אלס קאָנג צו-ווייכצטע, לייס ווטצט דיא פּרעמיר שפּאָגיטטע הערגטאָפּט האللגעבען. דאס פּאللק איזט עבען זיא אונ-פּגלעפּللך, וויא דער ווינד, וועللבער דא אייגען גראָסען אנדרהיגעל צוזאמטגللאָס. דאָגן דרייגللבען בעגרשאָפּט אונד אחרען אן אנדערע שטאللע ווייטער אייגאמטגווייר-בעللט. — צו גللיכער צייט בעווגגטען זיך דיא שפּאגיטען קרייגגס-שיפּפּע נאָך דעם דאָפּען פּאָן ליסאבאָן, אום פּאָן דאָרט אוס דאס מעער צו בעמערגישען. דיא בעגאָרדונג דער בעהאָרדען אונד דיא בעוועגונג דער אפּפּגטللען פּللטטע אונד געבייגדע מיט שפּאגיטען פּאللאָטען גגגען אחנע ערגע שטאָגונג פּאָר זיך.

אין דער נאכט נאָך יענעס טאגע גגגע עס אין דער

וואָהנונג דעס נאשפּאר לאָפּגען האמעס ערגר בריגיר צו. דיא קינדער אللטען זיך עבען פּאָן אחרען עللטערן טרענ-גען. נאשפּאר לאָפּגען פּרעפּיל אים שווטצע אין אייגען טיפּפּען שللאָף, אים דעם אחען ווינע פּרייא נכט ווערגען לייס, דאמיט ער זיך בים אבשיעדע פּאָן ווינגען קי-דערן נכט צו ערהר אייפּרעגע. ווינע קינדער מוטטען זיך בעגגרגען, מיט אייגעם שטللרען נעבעטע אין ווייגעס בעטטע צו שטעהען אונד מיט הערגעגפּאللען אייגגען פּאָן אחם אבשיד צו נעהמען: — וואוטטען דיא יא נכט, אבר דיא נאָך ע אין דייגער. ווللט אחרען פּאטטער ווערגען ווערדען; — דיא מוטטער אבער אינטערדיקטע מיט הערדענטטחר-גער זעللבסט-בעהערשונג אחרהנן שטעיגן אונד ערגעטע בעווגגטעגונד אונד טראָפּפּענד צו דען בריידען קינדערן, דיא בللיקטע טיעפּ אין דיא אייגען אחרהנ קינדער אונד שפּראָך: „א, מיינע קינדער! ווענן דיר אונס ווערדעיגדען, דאָגן ווערדע איך אבערמאלס אין דיעזע גللגבענען אייגגען בللיקען, אונד עס איזט מיין הייסגטער וואונש, דאס איך דאָגן אللד דאס דאָרין ווערדעיגדע, וויא הייטע דאָרין לעבען, נעמللך, טייע פּיר דיא עللטערן, טייע פּיר דען גللייבען — אונד איך ווערדע גللקللך זיין!"

דאָגן ווענגטע דיא אחרע קינדער אונד גגגע מיט אחר-גען הינטע אונד פּרייטע דיא אין אייגן פּאָן אָאָקבּ טיראָדא פּיר דיא צוזאמטענקנפּפּ בעגרייגגטעגס הייגע.

אין יענעס הייגע וואטטעגען שאָן אחרער יאָקבּ טיראָדא אונד פּרייגן אנשאָגיא. דיא צוזאמטענקנפּפּ דעס פּרייגען מיט דער פּרייא דעס האמעס וואר שטרי-ططלך, אבער פּאللער אאסטגג. דיא וואللטע אחם דיא ערר-ططבעטונג, דיא אייגעס קאָגגגע נעבחרגס, בעווייזגען; אבער עי-

---

דולדעטע עס נכט אונד שפּראָך: „לאסטעס דאס! איך האסטע ערר דען שיין פּאָן דעם. וואס מאן נכט אייס אונד נכט האט. עס נכט נכטס עקللאאסטערעס, אלס אייגען מגגטגען, דער פּאָן ווינער האדע געטטרייגט ווייד אונד זיך דאבייא נאָך אימטער אייגللדעס, דאָך אבען צו ווטטגען; פּרייס מיך אבער אייגטס דיא נאטטللיכע פּאָ-ططגונג אייך מיינען טראָגען ططייך אונד פּרللייחט מיר, וואס מיינעס ططגטעס אייס —, דאגן מאג איך קאגגג זיין! אבער אין דיעזער הטטטע בין איך גיר דער פּللטططלינג, דער זיך דורך אייגיגע מטططלפּפּ דططטעט!"

יאקאָב טיראָדא מאכטע דיעזעס דיעזעס בעטططיגע אין ططגדע; ער מאהנטע צור אייللע. דגגגן דיא פּייט דדגגגטע, אונד ططגגגע.

נאכדעס דיא קינדער זיך אייך פּאָן דער מוטטער פּעראבطططططط